

שבעים?

Yaakov's Family Reconsidered

לע"נ אמני מודתי מדים בת יצחק ורבקה ז"ל - ט' בטבת

(1) בראשית פרק מו, ה-כז

(ה) וַיִּקַּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם בְּעֶגְלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פְּרִעָה לְשָׂאת אֹתוֹ: (ו) וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-דְּכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבִיאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל-יָדָעוּ אֹתוֹ: (ז) בָּנָיו וּבְנֵי בְנָיו אֹתוֹ בְּנָתָיו וּבְנֹת בְנָיו וְכָל-יָדָעוּ הֵבִיאוּ אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה: (ח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וּבְנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן: (ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹא וְחֶצְרֹן וְכֶרְמִי: (י) וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיִמְיָן וְיִזְחָר וְיִצְהָר וְיִשָּׂאֵל בֶּן-הַכְּנַעֲנִית: (יא) וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי: (יב) וּבְנֵי יְהוּדָה עֵדֶר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרָץ וְרַח וְלֵמָּת עֵדֶר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִיו בְּנֵי-פְרָץ חֶצְרֹן וְחִמּוּל: (יג) וּבְנֵי יִשְׂשַׁכָּר תּוֹלַע וְפִזָּה וְיֹוב וְשִׁמְרֹן: (יד) וּבְנֵי זְבֻלֹן סֹרַד וְאֶלּוֹן וְיַחֲלָאֵל: (טו) אֵלֶּה בְנֵי לְאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בְּתוֹ כְּלִ-נֶפֶשׁ בְּנָיו וּבְנֹתָיו שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשׁ: (טז) וּבְנֵי גָד צַפְיֹון וְחָגִי וְשׁוּנִי וְאַעֲזָבֵן עֲרִי וְאֶרְדִּי וְאֶרְאֵלִי: (יז) וּבְנֵי אֲשֶׁר יִמְנָה וַיְשׁוּהוּ וַיְשׁוּי וּבְרִיעָה וְשִׂרַח אַחֲתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמְלִכִיאֵל: (יח) אֵלֶּה בְנֵי זְלֶפְחָה אֲשֶׁר-נָתַן לְבִן לְלֵאָה בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נֶפֶשׁ: (יט) בְּנֵי רְחֵל אֲשֶׁת יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנִימֵן: (כ) וַיֻּלְּדוּ לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה-לוֹ אֲסֵנַת בַּת-פְּוֹטִי פָרַע בְּתֹךְ אֵן אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם: (כא) וּבְנֵי בְנִימֵן בְּלַע וּבְכָר וְאִשָּׁבֵל גְּרָא וְנַעֲמָן אַחִי וְרָאשׁ מִפְּיִם וְחָפִים וְאֶרְדִּי: (כב) אֵלֶּה בְנֵי רְחֵל אֲשֶׁר יָלְדוּ לְיַעֲקֹב כְּלִ-נֶפֶשׁ אַרְבַּעַה עֶשֶׂר: (כג) וּבְנֵי-רָדֵן חָשִׁים: (כד) וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחֲצֵאל וְגוּנִי וַיֵּצֵר וְשִׁלֵּם: (כה) אֵלֶּה בְנֵי בְלֵהָה אֲשֶׁר-נָתַן לְבִן לְרְחֵל בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כְּלִ-נֶפֶשׁ שֶׁבַע: (כו) כְּלִ-הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיִמָּה יֵצְאִי יָרְכוּ מִלְּבַד נָשִׂי בְנֵי-יַעֲקֹב כְּלִ-נֶפֶשׁ שְׁשִׁים וּשְׁשׁ: (כז) וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלְדוּ-לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם כְּלִ-הַנֶּפֶשׁ לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה שֶׁבַעִים:

2) LXX Genesis 46

8 Ταῦτα δὲ τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσελθόντων εἰς Αἴγυπτον. Ἰακωβ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· πρωτότοκος Ἰακωβ **Ρουβην**. 9 υἱοὶ δὲ Ρουβην· Ἐνωχ καὶ Φαλλους, Ἀσρων καὶ Χαρμι. 10 υἱοὶ δὲ **Συμεων**· Ἰεμουηλ καὶ Ἰαμιν καὶ Αωδ καὶ Ἰαχιν καὶ Σααρ καὶ Σαουλ υἱὸς τῆς Χανανίτιδος. 11 υἱοὶ δὲ **Λευι**· Γηρσων, Κααθ καὶ Μεραρι. 12 υἱοὶ δὲ **Ἰουδα**· Ἡρ καὶ Αυναν καὶ Σηλωμ καὶ Φαρες καὶ Ζαρα· ἀπέθανεν δὲ Ἡρ καὶ Αυναν ἐν γῆ Χανααν· ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Φαρες Ἀσρων καὶ Ἰεμουηλ. 13 υἱοὶ δὲ **Ἰσσαχαρ**· Θωλα καὶ Φουα καὶ Ἰασουβ καὶ **Ζαμβραμ**. 14 υἱοὶ δὲ Ζαβουλων· Σερεδ καὶ Ἀλλων καὶ Ἀλοηλ. 15 οὗτοι υἱοὶ Λειας, οὓς ἔτεκεν τῷ Ἰακωβ ἐν Μεσοποταμίᾳ τῆς Συρίας, καὶ **Διναν** τὴν θυγατέρα αὐτοῦ· πᾶσαι αἱ ψυχαί, υἱοὶ καὶ θυγατέρες, τριάκοντα τρεῖς. — 16 υἱοὶ δὲ **Γαδ**· Σαφων καὶ Ἀγγις καὶ Σαυνις καὶ Θασοβαν καὶ Αηδις καὶ Αροηδις καὶ Αροηλις. 17 υἱοὶ δὲ **Ἀσηρ**· Ἰεμνα καὶ Ἰεσουα καὶ Ἰεουλ καὶ Βαρια, καὶ **Σαρα** ἀδελφὴ αὐτῶν. υἱοὶ δὲ Βαρια· Χοβορ καὶ Μεληηλ. 18 οὗτοι υἱοὶ Ζελφας, ἣν ἔδωκεν Λαβαν Λεια τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣ ἔτεκεν τούτους τῷ Ἰακωβ, δέκα ἐξ ψυχᾶς. — 19 υἱοὶ δὲ **Ραχηλ** γυναικὸς Ἰακωβ· **Ἰωσηφ** καὶ **Βενιαμιν**. 20 ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Ἰωσηφ ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ Ἀσεννεθ θυγάτηρ Πετεφρη ἱερέως Ἡλίου πόλεως, τὸν **Μανασση** καὶ τὸν **Ἰσραηλ**. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ **Μανασση**, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν **Μαχιρ**· Μαχιρ δὲ ἐγέννησεν τὸν **Γαλααδ**. υἱοὶ δὲ **Ἐφραιμ** ἀδελφοῦ Μανασση· **Σουταλααμ** καὶ **Τααμ**. υἱοὶ δὲ Σουταλααμ· **Εδεμ**. 21 υἱοὶ δὲ **Βενιαμιν**· Βαλα καὶ Χοβορ καὶ Ασβηλ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Βαλα· Γηρα καὶ Νοεμαν καὶ Ἀγγις καὶ Ρως καὶ Μαμφιν καὶ Οφιμιν· Γηρα δὲ ἐγέννησεν τὸν Αραδ. 22 οὗτοι υἱοὶ **Ραχηλ**, οὓς ἔτεκεν τῷ Ἰακωβ· πᾶσαι ψυχαί δέκα ὀκτώ. — 23 υἱοὶ δὲ **Δαν**· Ασομ. 24 καὶ υἱοὶ **Νεφθαλι**· Ασηηλ καὶ Γωוני καὶ Ἰσσααρ καὶ Συλλημ. 25 οὗτοι υἱοὶ **Βαλλας**, ἣν ἔδωκεν Λαβαν **Ραχηλ** τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣ ἔτεκεν τούτους τῷ Ἰακωβ· πᾶσαι ψυχαί ἐπτά. — 26 πᾶσαι δὲ ψυχαί αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ Ἰακωβ εἰς Αἴγυπτον, οἱ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, χωρὶς τῶν γυναικῶν υἱῶν Ἰακωβ, πᾶσαι ψυχαί ἐξήκοντα ἕξ. 27 υἱοὶ δὲ Ἰωσηφ οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν γῆ Αἰγύπτῳ ψυχαί ἑννέα. πᾶσαι ψυχαί οἴκου Ἰακωβ αἱ εἰσελθοῦσαι εἰς Αἴγυπτον **ἑβδομήκοντα πέντε**.

3) דברים פרק י', כ-כב

(כ) אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֹק וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע: (כא) הוּא תְהַלֶּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּךָ אֶת־הַגְּדֹלֹת וְאֶת־הַנּוֹדָאֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ: (כב) בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יֵרְדוּ אִבְנֵיךָ מִצְרַיִם וְעֵתָה שְׁמֵךָ ה' אֱלֹהֶיךָ כִּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:

4) בראשית פרק לז פסוק לה

וַיִּקְמוּ כָל־בְּנֵיו וְכָל־בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיִּמְאֹן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי־אֶרְדּוּ אֶל־בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְךְּ אֹתוֹ אָבִיו:

5) דברים פרק לב פסוק ח

בְּהַנְחֵל עֲלוּיֹן גֹּיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

6) בראשית נ, כג

וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיר בְּזֶמְנָהּ יָלְדוּ עַל־בְּרֵכֵי יוֹסֵף:

7) במדבר כו, כט

בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמְכִיר מִשְׁפַּחַת הַמְּכִירִי וּמְכִיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

8) במדבר כו, לה-לו

אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְשׁוֹתְלָח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתַלְחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹתְלָח לְעָרֹן מִשְׁפַּחַת הָעָרֹנִי:

Questions:

- What is the statistical likelihood that of 70 members of יעקב's bloodline, 68 would be male?
- Who are בנותיו mentioned in פרק לו' and then in the introduction to our list?
- Why does the text explicitly exclude נשי בני יעקב who, presumably, are not part of the bloodline, from the count? They would not have been expected to be included in any case
- How does the Septuagint end up with a count of 75?

9) בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת ויגש פרשה צד

כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה וְגוּמ' וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יוֹלַד לוֹ וְגוּמ' ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן ראיתה מימך אדם נותן לחברו ששים וששה כוסות, וחוזר ונותן לו אף שלשה, והוא מונה אותם שבעים, אלא זו יוכבד שהשלימה מניינן של ישראל במצרים... ויש אומרים יעקב השלים עמהם את המניין... ויש אומרי' הקדוש ברוך הוא השלים עמהם את המנין, ויש אומרים חושים בן דן השלים עמהם את המניין, בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב **ובן דן חושים...** ויש אומרים **שרח בת אשר** השלימה עמהן את המניין...

10) אבן עזרא בראשית פרק מז פסוק ז

בנותיו היא דינה לבדה. ויתכן שהיו לדינה שפחות קטנות גדלו עמה, ובעבור בתו קראם הכתוב בנות יעקב, בעבור שגדלו בביתו, כמו בני מיכל, וכן ובנות בניו כי אחת היא:

11) רמב"ן בראשית פרק מז פסוק ז

ובנות בניו - שרח בת אשר ויוכבד בת לוי, לשון רש"י. ומה ירבה בבנותיו. אבל דרך הכתוב כשידבר ביחוסי הרבים יאמר ביחיד לשון רבים, ובני דן חושים (להלן פסוק כג), ובני פלוא אליאב (במדבר כו ח), וכן בנותיו, דינה, ובנות בניו, שרח בת אשר. אבל יוכבד לא יזכירנה הכתוב כמו שאמר כל נפש ששים ושש, אבל ירמוז אליה כדעת רבותינו (ב"ב קנא א):

(12) שד"ל בראשית לז:לה

וכל בנותיו לדעת ראב"ע ורמב"ן היו דינה ושרח בת אשר ויש אומרים כלותיו, ומוהר"ר אברהם גריגו (וכן הביא ראז' {נמילר} בספק) אומר כי בנות אחרות נולדו ליעקב (ככתוב למטה מ"ו:ז' בנותיו ובנות בניו אתו), ולא הזכיר רק דינה מפני המאורע כי כן בכל מקום בספור התולדות אינו מזכיר אלא הזכרים ואותן הנקבות שאירע בהן איזה ענין פרטי או שהיו מפורסמות באיזה דרך שיהיה. ונ"ל כי באמת אין ספק שבנות אחרות היו ליעקב ולבניו, אמנם לא נכנסו בכלל השבעים נפש, כי נישאו לבני אחיהן ולבני דודיהן, כיוכבד שנישאת לעמרם, והנה כתוב מלבד נשי בני יעקב (למטה מ"ו:כ"ו), לפיכך לא נמנו, רק דינה ושרח שנמנו נראה שהיו פנויות.

(13) נצ"ב בראשית מו:ז

בנותיו ובנות בניו – פירש רש"י 'סרח בת אשר ויוכבד בת לוי'. והפלא לומר שבני יעקב לא הולידו כולם רק זכרים ולא נקבות. אלא נראה, דגם המה הולידו הרבה נקבות אלא שלא היו בכלל שבעים נפש, ולא עוד אלא דיעקב עצמו היו לו עוד בנות מנשיו כמשמעות הכתוב לעיל (לז,לה) ויקומו כל בניו וכל בנותיו, אלא שלא נזכרו בשם משום שלא היה בהם ענין נוגע לאומה הישראלית כמו שאירע ע"י דינה. ואל תתמה, שהרי גם באברהם אבינו איכא תנא בב"ב (קמא,א) שהיתה לו בת, ולא נזכרה בתורה משום שלא יצא ממנה זכרון בישראל לדורות, והכי נמי היה ביעקב אבינו.

ולא תקשה ממה שכתוב כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, דודאי היו יותר משבעים, אלא שבעים אלו היו מכוונים נגד שבעים שרי אומות העולם כמו שכתבתי בשירת האזינו בפסוק בהנחל עליון גוים, וגם היו משונים מטבע שאר בני אדם, שהרי שמעון ולוי בני י"ג הרגו עיר ומלוואה אע"ג שהיו כמה אנשים שלא מלו עצמם, כמו שכתבתי לעיל (לד,כד), וער ואונן נשאו אשה להוליד, וכן פרץ, הולידו בני ז' וח', ודינה בת שש כבר היתה ראויה לאיש לרדוף אחריה. וכן היו כל השבעים נפש. משא"כ שאר בנות שהולידו לא היו אלא כשאר בני אדם. ועיין מה שכתבתי להלן (ג,כג) בבני מנשה.

וכל זרעו – הוסיף בזה דור מאוחר מבני בניו, וכדאיתא ביבמות (ע,א): אין לי אלא זרעה, זרע זרעה מנין, ת"ל זרע אין לה מכל מקום (עכ"ל), הרי אפילו כמה דורות בכלל זרע, וגם כאן לשון וכל זרעו משמע הכי. ועדיין אינו מדוקדק כפל וכל זרעו, הרי כתיב במקרא הקודם וכל זרעו אתו, אלא נכלל בזה תלמידיו שלמדם תורה, וכמו שכתבתי להלן (מח,יט) בפסוק וזרעו יהיה מלא הגוים.

(14) נצ"ב דברים לב:ז

וכל זה היה למספר בני ישראל, כי כמו בדור הראשון של אומות העולם היו רק שבעים שרים מחולקים, כך היו בישראל שבעים נפש במצרים גדולי המעלה, כמו שכתבתי בספר בראשית ולעיל. וכמו שאחר-כך נעשו (האומות) שבעים גוים, כן אח"כ במדבר נתחלקו (ישראל) לשבעים משפחות. מכל זה שהיו מכוונים נגד מספר בני ישראל אנו מבינים: